

*Пасєка С.Р., д.е.н., проф., ЧНУ ім. Богдана
Хмельницького, м. Черкаси, Україна,
Семикіна М.В., д.е.н., проф., ЦНТУ, м. Кропивницький,
Україна*

***Формування конкурентоспроможних фахівців
як детермінанта розвитку освіти в умовах глобалізації***

Рух України у напрямі євроінтеграції та побудови конкурентоспроможної економіки не може не враховувати глобальні інноваційні зміни світу, генератором яких стає розвиток освіти. Розвиток технологій призводить до вмирання третини робочих місць, призводить до появи нових професій, позначається на вимогах ринків праці, на конкурентоспроможності працівників, зокрема випускників закладів вищої освіти [1-3].

З огляду на процеси глобалізації однією з найважливіших детермінант розвитку освітньої системи в Україні має стати формування конкурентоспроможності майбутніх фахівців, тобто спроможності працевлаштуватися, обираючи більш якісні робочі місця завдяки набутим в процесі навчання компетентностям (знанням, вмінням) та сформованій здатності до безперервного освітньо-професійного розвитку, прояву мобільності на ринку праці.

Аспектам формування конкурентоспроможності працівників присвячені праці П. Друкера, М. Портера, А. Сміта, А. Стрикленда, А. Томпсона, Р. Фатхутдінова, А. Юданова та ін. Певну теоретичну базу сучасних уявлень про освітню підготовку в умовах конкурентного середовища закладено працями В. Петті, А. Сміта, Д. Рікардо, А. Маршалла, Т. Шульца, Г. Беккера, Дж. Мінцера та ін. В Україні дослідженню конкурентоспроможності у сфері праці і зокрема

конкурентоспроможності випускників закладів вищої освіти на ринку праці присвячені праці Д. Богині, О. Грішньої, Л. Лісогор, Т. Костишиної, Л. Мартинової, І. Петрової, Л. Шаульської та інших науковців.

Результати наших досліджень засвідчили, що сучасні вимоги до формування конкурентних якостей працівників на ринку праці є дуже динамічними в світі і в Україні зокрема, що пояснюється впливами глобалізації, розвитком нових технологій у різноманітних сферах економічної діяльності [2]. Реалії свідчать про те, що в Україні має місце суттєве відставання якості освітньо-професійної підготовки молодих фахівців від вимог світових ринків праці. Така ситуація несе ризики неконкурентоспроможності молодих фахівців. Молоді працівники з вищою освітою часто не готові конкурувати, виявляючи необхідні компетенції, тим більше у міжнародному просторі. За даними Федерації роботодавців України, понад $\frac{3}{4}$ роботодавців незадоволені якістю підготовки випускників закладів вищої освіти, які, на думку керівників підприємств, виявляють нестачу затребуваних компетентностей. За результатами опитування компаній і даними бази вакансій (дослідження Світового банку «Професійні уміння для сучасної України») в нашій країні існує значний попит на когнітивні уміння випускників навчальних закладів. Українські підприємці сьогодні найбільше чекають від майбутніх фахівців прояву вміння працювати в команді, комунікабельності, когнітивних навичок [3]. Разом з тим, за даними Світового економічного форуму у Давосі (2016 р.), підвищеним попитом з боку підприємців у 2030 р. користуватимуться навички дещо іншої пріоритетності: емоційний інтелект, вміння працювати у команді, здатність до вирішення комплексних проблем, спроможність швидко навчатися, адаптивність, критичне мислення, управління проектами, стратегічне мислення, ініціативність.

Очікується, що наявність окреслених якостей дасть змогу молодим фахівцям успішно конкурувати на світових ринках праці, знаходити якісні робочі місця, отримуючи бажаний економічний та соціальний ефект від зроблених інвестицій в освіту та її продовження, отже, виявляти конкурентоспроможність.

На нашу думку, проблема невисокої конкурентоспроможності випускників закладів вищої освіти в Україні є комплексною і зумовлена передусім недоінвестуванням в людський капітал, у розвиток освіти, дисбалансом у взаємодії ринку праці і ринку освітніх послуг, нестачею соціальної відповідальності держави і підприємців за якість професійної підготовки молоді, впровадження дуального навчання, організацію належної практики, модернізацію навчальних закладів, технічне переоснащення старих і створення робочих місць, забезпечення професійного розвитку зайнятого населення упродовж трудового життя.

Перешкоди у формуванні та реалізації конкурентоспроможності випускників закладів вищої освіти в умовах структурних трансформацій українського ринку праці мають системний характер: це незавершеність структурних реформ в економіці, неефективність реформування вищої школи, невідповідність між структурою підготовки кадрів і структурою вакантних робочих місць, хронічне відставання навчальних програм від потреб економіки, нестача фінансування, принизливо низька оплата праці викладачів, низька мотивація до навчання у студентів у зв'язку з перспективами отримання малого заробітку в разі працевлаштування, що не відповідає їх трудовим очікуванням, відсутність реальної взаємодії вишів і підприємців в питаннях стимулювання кращих студентів, забезпечення їх гідними робочими місцями.

Дослідження показало, що підвищення конкурентоспроможності випускників є процесом досить складним для керування, оскільки на нього впливає множина різноманітних чинників на різних економічних рівнях, зокрема інноваційні зміни у структурі зайнятості, зміни попиту на ключові компетентності на сучасному ринку праці під впливом глобалізації, що відбувається внаслідок поглиблення інтернаціоналізації економічного розвитку, прискорення науково-технічного прогресу, розвитку інформаційних технологій тощо.

Дотримуємось думки, що назрів час створення багаторівневого механізму підвищення конкурентоспроможності випускників закладів вищої освіти України, орієнтованого на формування у випускників низки важливих для сучасного ринку праці компетентностей, ключових навичок, необхідних для продуктивної роботи в умовах конкурентного середовища. Вважаємо пріоритетними такі напрями його функціонування: забезпечення належного інвестування в людський капітал, розвиток освіти; модернізація вищої освіти у відповідності з потребами економіки, глобальними викликами; створення якісних робочих місць, привабливих для молоді за змістом, умовами та оплатою праці; тісна взаємодія уряду, роботодавців та підприємців, вишів в питаннях оновлення переліку спеціальностей, підвищення якості освіти, побудови моделей компетентностей, подолання дисбалансу у взаємодії ринку праці і ринку освітніх послуг; забезпечення безперервного навчання випускників на робочих місцях для набуття та підтримання конкурентних переваг молоді на ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Larysa Lisogor Transformation of Employment Relations in Ukraine: Problems and Prospects. Information Technologies, Management and Society. The 13th International Scientific

Conference «Information Technologies and Management», ISMA University, Riga, Latvia, 2015, April 16 – 17. P. 233-235 (269 p.)

2. Семикіна М. В., Семикіна А.В., Голбанос С.С. Конкурентоспроможність людського капіталу на молодіжному ринку праці. Збірник наукових праць НУК. Миколаїв, 2015. № 3 (459). — С. 110-117.

3. Сало А. В. Конкурентоспроможность выпускников закладів вищої освіти на українському ринку праці: проблеми та напрями їх розв'язання. Determinants of Innovation and Investment Development of Multi-Branch Entrepreneurship, Tourism and Hospitality Industry. Collective monograph by V.M. Yatsenko. Nuremberg: Verlag SWG imex GmbH, Germany, 2019. P. 125-134.

4. Пасєка С.Р., Семикіна М.В. Корпоративна культура як невід'ємна складова розвитку туристичного та готельно-ресторанного бізнесу. Financial-economic and innovative support of entrepreneurship development in the spheres of economy, tourism and hotel-restaurant business: collective monograph / V. Yatsenko, S. Pasiеka, and others: [Ed. By Doctor of Economic Sciences, Prof. Yatsenko V.M.]. - Agenda Publishing House, Coventry, United Kingdom, 2017. 619 p.

***Васильчук Євген Олегович доктор політичних наук
Черкаський державний бізнес-коледж
(м. Черкаси. Україна)***

Еміграція молоді за кордон: проблеми, загрози, шляхи вирішення

Протягом останніх років спостерігається значний відтік молоді за кордон. Ця проблема уже набула загальнодержавного характеру, але також значною мірою стосується і Черкащини. Попри декларовані можливості безвізового режиму основними причинами зростання